

AI a ETIKA

Otázky do školních lavic i sborovny

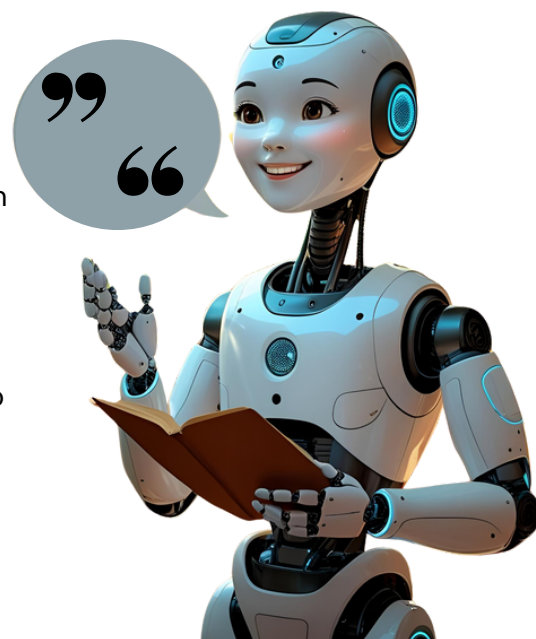
Inspirováno článkem Etika umělé inteligence, AI dětem.

Materiál poskytuje žákům a žákyním i vyučujícím prostor k reflexi aktuálního tématu – **umělé inteligence**, a to především z **etického** hlediska. Odpověďmi na otázky jsou rozvíjeny znalosti, hodnotové postoje i schopnost argumentace.

Materiál obsahuje plakát k vyvěšení i verzi k vystřížení (a zalaminování) k diskusní aktivitě, včetně prázdných karet k doplnění otázek dle vlastní preference.

Etika je filosofická disciplína věnující se mravním principům a normám lidského chování, označuje se jako teorie morálky. Tématem odborných diskusí se stala již v antice.

Umělá inteligence (AI, artificial intelligence) je v nejobecnějším vymezení program napodobující lidské myšlení (učení se, uvažování, řešení problémů...). Odborníci o jejím fungování, blízkém tomu, jak ho známe dnes, uvažují zhruba od 40. let 20. století.

I když počátky obou oblastí dělí stovky let, v posledních letech se setkávají, a to nejen při odborných diskusích. Mluví o nich i široká veřejnost a jistě se občas dostanou do hlavy žáků a učitelů.

Pojďme společně diskutovat o etických aspektech umělé inteligence. Zde jsou některé (záludné) otázky, nad kterými se můžete ve škole společně zamýšlet. Otázky jsou určeny (nejen) učitelům a žákům základních a středních škol.

ODPOVĚDNOST

- Kdo nese odpovědnost za výsledek, který s pomocí AI získáme?
- Nepoužíváme někdy AI právě kvůli zbavení se odpovědnosti za následky?
- Kdo nese odpovědnost za takzvané autonomní systémy (automobily, vojenské systémy...)?

NAHRAZUJE AI ČLOVĚKA?

NÁHRADA ČLOVĚKA

- Je dobře, nebo špatně, že AI nahradí některou lidskou činnost či povolání?
- Jaké důsledky může mít rozvoj AI pro různá povolání?
- Co podle tebe zcela určitě nemohou systémy AI nahradit?
- Jaké pocity vyvolává komunikace s robotem (například chatbotem na webových stránkách) místo živého člověka?
- Měly by webové stránky využívající ke komunikaci chatboty (například banky, e-shopy) upozornit, že jejich návštěvník nekomunikuje se skutečným člověkem?
- Může být odpověď AI v některých chvílích přínosnější než názor člověka?

CO JE DOBRÉ NEBO SPRAVEDLIVÉ?

- Podle čeho identifikuje AI, co je dobré či spravedlivé?
- Může v takovém rozhodování hrát roli, v jaké části světa či v jakém prostředí byl konkrétní systém vytvořen?
- Může někdo záměrně natrénovat AI, aby „pracovala“ v něčí prospěch?
- Vzniklo vlivem AI něco, co může být pro někoho dobré a zároveň pro někoho špatné?
- Existuje vůbec něco, na čem se podílí AI, o čem můžeme říct, že je to správné za každých okolností? Existuje něco takového v životě „bez AI“?
- O čem by AI nikdy rozhodovat neměla? Do čeho by neměla být zapojená?
- „Převezla“ nás někdy AI a vytvořila (pomohla vytvořit) něco lepšího, než autor původně zamýšlel?

KDO NESE ODPOVĚDNOST? A KDO ROZHODUJE?

JAKÁ JSOU PRAVIDLA HRY?

ETICKÁ AI: JDE TO?

- Proč nás zajímají etická pravidla spojená s AI?
- Je dobře, že vyvíjíme nástroje, které dělají něco za nás? V jakých případech je dobré využívat AI místo lidské práce?
- Mezi základní etické principy pro systémy AI patří neškození, prospívání, respekt k lidské autonomii, spravedlnost a vysvětlitelnost. Je těchto pět principů dostatečných? Přidal/a bys k nim nějaký?
- Může být dodržení některého z etických principů pro AI problematické? Proč?
- EU formulovala v roce 2024 dokument týkající se etických pravidel pro vývojáře AI ([EU přijala pravidla pro AI](#)). Mají takové snahy smysl?

CO A PROČ ŘEŠÍME?

- Čeho konkrétně se ve spojitosti s AI tolik bojíme?
- Jakou roli v našem postoji k AI hrají sci-fi filmy, které často s tematikou AI či autonomních systémů pracují?
- Vidíš nějaké paralely mezi dílem R.U.R.^[1] Karla Čapka a využíváním AI v dnešní době?
- Čeho se naopak postupem času ve spojení s AI už nebojíme? Jaká rizika už vývojáři odstranili?
- Existují rozdíly v tom, jak vnímají etická rizika spojená s AI jednotlivé generace?

JAKÁ JE ROLE AI VE SPOLEČNOSTI A VE VZDĚLÁVÁNÍ?

ULEHČIT SI ŠKOLNÍ PRÁCI S POMOCÍ AI

- Do jaké míry ti AI pomáhá s prací do školy? (Je jedno, zda jsi žák, nebo učitel.) 😊
- Je etické nechat AI, aby za tebe kompletně vypracovala práci do školy?
- Mohou učitelé nějak podpořit žáky, aby používali AI, ale zároveň nespolehali jen na ni?

[1] Stručné připomenutí obsahu divadelní hry R.U.R. lze nalézt ve videu [Slovo robot](#).

Podle čeho identifikuje AI, co je dobré či spravedlivé?

Je rozhodování AI o tom, co je dobré a spravedlivé, ovlivněno prostředím/místem, kde byla vytvořena?

Může někdo záměrně natrénovat AI, aby „pracovala“ v něčí prospěch?

Vzniklo vlivem AI něco, co může být pro někoho dobré a zároveň pro někoho špatné?

Dělá AI něco, co je správné za všech okolností? Existuje něco takového v životě „bez AI“?

O čem by AI nikdy rozhodovat neměla? Do čeho by neměla být zapojená?

„Převezla“ nás někdy AI a vytvořila (pomohla vytvořit) něco lepšího, než autor původně zamýšlel?

Kdo nese odpovědnost za výsledek, který s pomocí AI získáme?

Nepoužíváme někdy AI právě kvůli zbavení se odpovědnosti za následky?

Kdo nese odpovědnost za takzvané autonomní systémy (automobily, vojenské systémy...)?

Proč nás zajímají etická pravidla spojená s AI?

Je dobré vyvíjet nástroje, které pracují za nás? Kdy je dobré využívat AI místo lidské práce?

Etické principy AI jsou neškození, prospívání, respekt k lidské autonomii, spravedlnost a vysvětlitelnost. Stačí to? Přidal/a bys něco?

Může být dodržení etických principů AI (neškození, prospívání, respekt k lidské autonomii, spravedlnost, vysvětlitelnost) problematické? Proč?

EU v roce 2024 vytvořila dokument týkající se etických pravidel pro vývojáře AI. Mají takové snahy smysl?

Čeho konkrétně se ve spojitosti s AI tolik bojíme?

Vidíš nějaké paralely mezi dílem R.U.R. Karla Čapka a využíváním AI v dnešní době?

Existují rozdíly v tom, jak vnímají etická rizika spojená s AI jednotlivé generace?

Jakou roli v našem postoji k AI hrají sci-fi filmy, které často s tematikou AI či autonomních systémů pracují?

Čeho se postupem času ve spojení s AI už nebojíme? Jaká rizika už vývojáři odstranili?

Je dobře, nebo špatně, že AI nahradí některou lidskou činnost či povolání?

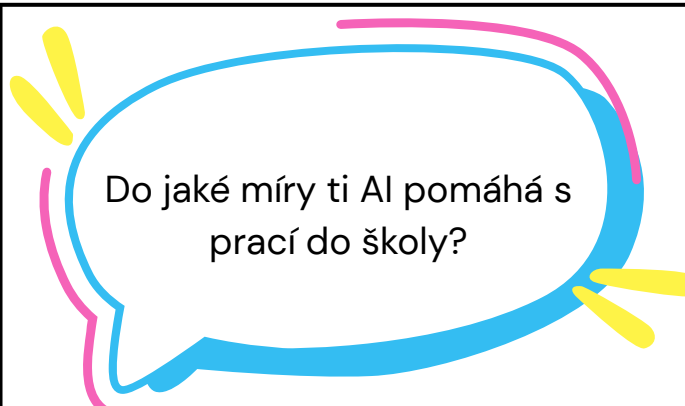
Jaké důsledky může mít rozvoj AI pro různá povolání?

Co podle tebe zcela určitě nemohou systémy AI nahradit?

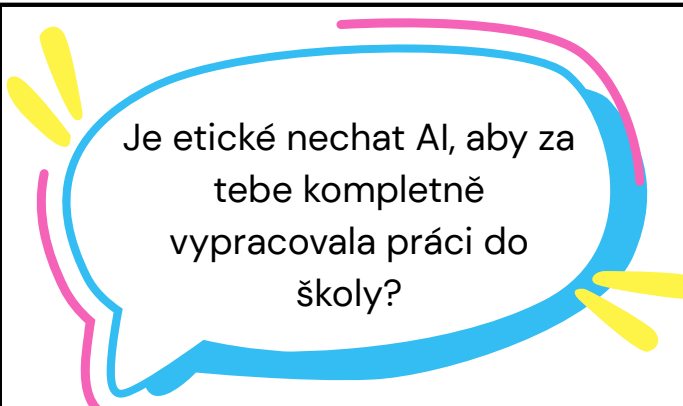
Jaké pocity vyvolává komunikace s robotem (například chatbotem) místo živého člověka?

Měly by webové stránky využívající chatboty (např. banky, e-shopy) upozornit návštěvníka, že nekomunikuje se skutečným člověkem?

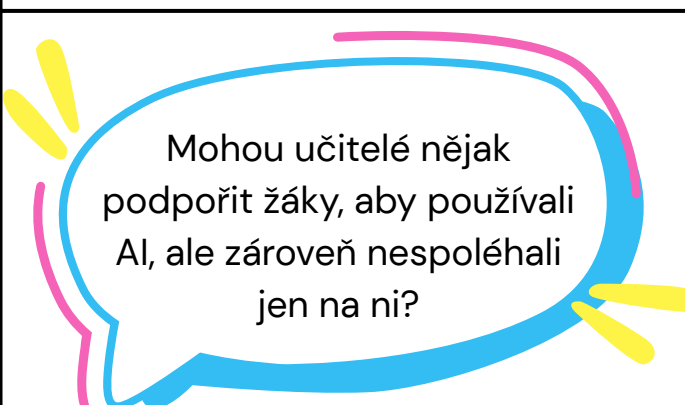
Může být odpověď AI v některých chvílích přínosnější než názor člověka?

Do jaké míry ti AI pomáhá s
prací do školy?

Je etické nechat AI, aby za
tebe kompletně
vypracovala práci do
školy?

Mohou učitelé nějak
podpořit žáky, aby používali
AI, ale zároveň nespolehali
jen na ni?